

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Стоказ Яни Миколаївни

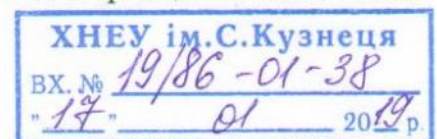
«Формування стратегічних знань промислового підприємства», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами

В динамічних умовах економічного розвитку, що характеризуються науково-технічним прогресом, проривними інноваціями, інтелектуалізацією виробництва, якісними змінами моделей бізнесу, державного управління, споживання й культури для промислових підприємств постає необхідність в швидкому реагуванні на такі зміни та створенні умов щодо якісного та ефективного використання знань. Відмітною особливістю розвитку економіки на сучасному етапі є спрямованість на пошук, трансфер, накопичення та створення нових специфічних знань підприємствами як стратегічного ресурсу, що відрізняє бізнес та надає їм конкурентні переваги та лідерські позиції на ринку. У зв'язку з цим першорядного значення набувають питання формування стратегічних знань промислового підприємства.

Проблеми створення знання підприємства, як специфічного організаційного феномену отримали найширше розповсюдження у теорії інформаційного суспільства, теорії організаційного навчання та теорії стратегічного управління. Дослідники та представники цих теоретичних напрямків не раз наголошували на необхідності управління, заснованому на знаннях. Проте досягнення сучасної економічної науки ще не знайшли належного втілення у практику формування стратегічних знань вітчизняних промислових підприємств. Різноманітність авторських підходів, їх неоднозначність, а іноді й суперечливість, потребують узагальнення існуючих теоретичних підходів та визначення положень формування стратегічних знань підприємства, виділення їх класифікаційних ознак та форм.

Вищевикладене дозволяє констатувати, що тема дисертації Стоказ Яни

Миколаївни та напрямок її наукового дослідження досить актуальні. Зміст автореферату розкриває це завдання на основі розвитку теоретичних положень, розробки методичних і практичних рекомендацій щодо формування стратегічних знань промислового підприємства.

У зв'язку з цим, дисертаційна робота Стоказ Я. М. в якій висвітлюються теоретичні та методичні засади управління стратегічними знаннями промислового підприємства, є актуальною, своєчасною і відповідає потребам науки і практики.

Актуальність теми дослідження підтверджується і тим, що основні результати та рекомендації, наведені у дисертації, розроблені відповідно до планів науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця та НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України. Результати дослідження використано при виконанні науково-дослідних робіт за темами: «Розробка механізму економічної безпеки підприємства в період його реструктуризації» (номер державної реєстрації №0113U008067), в рамках якої здобувачем розроблено методичний підхід до формування та використання організаційних знань в умовах реструктуризації підприємства; «Механізм державної підтримки реконструкції промисловості України» (номер державної реєстрації №0117U003219), в рамках якої здобувачем розроблено методичний підхід до аналізу структурних змін промисловості України.

Основні питання, які досліджувалися за наведеними темами, відображені у роботі і повністю відповідають її меті та завданням щодо подальшого розроблення теоретичного і методичного забезпечення формування стратегічних знань вітчизняних промислових підприємств.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Стоказ Я.М. базуються на ресурсному, процесному, поведінковому та інституціональному підходах до розкриття сутності понять «стратегічні знання» та «формування стратегічних знань» підприємства в контексті забезпечення його розвитку. Основні

положення дисертації, які містять певну наукову новизну, сформульовані на основі вивчення та застосування автором сучасних теорій організаційних знань, менеджменту знань та стратегічного управління, фундаментальних і прикладних досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців, нормативних актів України, законів та розпоряджень Уряду, матеріалів науково-практичних конференцій із досліджуваної проблематики.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується адекватним використанням сучасних методів дослідження - індукції і дедукції, аналізу і синтезу, діалектичної логіки, спостереження, узагальнення, порівняння, формалізації, фінансово-економічного та статистичного аналізу, експертних методів оцінювання та веб-аналізу.

Поставивши за мету дослідження розвиток теоретичних положень, розробку методичних і практичних рекомендацій щодо формування стратегічних знань підприємства, автор на підставі дослідження концептуального базису управління знаннями підприємства розкрив власне розуміння ключових понять предметної області дослідження (с.40-44, 82-83) та обґрунтував доцільність розгляду процесів формування стратегічних знань в контексті стратегічних рішень щодо розвитку підприємства (с.53-56), ідентифікував та систематизував види та конкретні форми стратегічних знань (с. 60-62), виділив основні положення ресурсного, процесного, поведінкового та інституціонального підходів до формування стратегічних знань (с.73-75), запропонував методичне забезпечення аналізу умов формування стратегічних знань підприємствами машинобудівної галузі (с.91-95), методичні підходи до формування стратегічних знань (с.142-146), а також до їх оцінювання (с.179-189); організаційно-інформаційне забезпечення стратегічних знань (с.159-164).

Отже, дисертаційне дослідження характеризується логічною структурою і чіткістю викладу матеріалу. Зміст дисертаційної роботи, який відповідає назві теми, засвідчує завершеність дослідження. Через усі розділи дисертації простежується вирішення важливого науково-практичного завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень та методичного забезпечення формування стратегічних знань

машинобудівних підприємств.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Положення дисертації, які містять наукову новизну, базуються на уточненні понятійного апарату, нових методичних підходах, які аргументують авторське бачення об'єкту дослідження та практичних рекомендацій, які мають реальну прикладну цінність.

Обґрунтування доцільності розгляду стратегічних знань підприємства як інформаційного ресурсу, що набуває стратегічної цінності при прийнятті стратегічних рішень щодо його розвитку надало можливість автору значно розширити інструментарій дослідження не тільки сутнісного та змістовного наповнення процесів формування стратегічних знань (с.42-43), а й визначення їх впливу на всі аспекти функціонування підприємства, та його розвиток зокрема.

Понятійно-термінологічний інструментарій дослідження стратегічних знань збагачується авторським визначенням ключових понять, що створюють предметну область дослідження (с. 82-83) через формалізацію стратегічних знань - виділення їх видів та конкретних форм (с.60-62), стратегій створення, залучення, придбання (с.84-90, с.142-143) та заходів з кодифікування, персоніфікації стратегічних знань (с.143, 161);

Послідовно і логічно подана розроблена в дисертації систематизація видів стратегічних знань з позиції необхідності врахування в прийнятті стратегічних рішень таких видів стратегічних знань як: знань управлінського персоналу та членів Наглядової ради, що представлено основними носіями знань при прийнятті стратегічних рішень; інструментальних знань та способу пізнання - стратегічної логіки, стратегічного бачення, стратегічного аналізу; культуральних знань на корпоративному рівні організації; створених, залучених, придбаних, кодифікованих, персоніфікованих відповідно способу формування знань (с.60-62).

Цілком слушною є пропозиція щодо необхідності розроблення методичного забезпечення для аналізу процесів формування стратегічних знань підприємств,

відмінністю якого є визначена послідовність застосування методів та процедур аналізу, показників оцінювання умов формування стратегічних знань машинобудівних підприємств, відповідних стратегій на основі аналізу побудованих моделей факторів досліджуваних підприємств з врахуванням їх відповідності стратегічним цілям розвитку підприємств (с.91, 109-116);

Безумовний науковий інтерес становить методичний підхід до формування стратегічних знань підприємства відмінністю якого виступають визначені принципи та стратегії придбання, залучення та створення, що інтегрують стратегічні знання в процеси управління розвитком підприємства за рахунок визначення завдань, об'єктів та носіїв знань, заходів з кодифікування й персоніфікації знань на корпоративному, функціональному та особистісному рівнях (с.142-142). Значно підвищує рівень об'єктивності розробленого підходу визначені здобувачем показники (с.144-146) для оцінювання реалізації стратегій формування знань (с.149), що дозволило побудувати профіль створених, отриманих та залучених стратегічних знань (с.152).

Основну відмінність авторських рекомендацій щодо удосконалення організаційно-інформаційного забезпечення формування стратегічних знань складають визначені поетапні завдання, заходи з пошуку, створення, збереження, трансляції, використання для кодифікування й персоніфікації знань, показники для оцінювання стану задіяних на підприємстві інформаційних технологій, інформаційного та організаційного забезпечення, діючої культури управління знаннями (с.158-162).

Розроблений методичний підхід до оцінювання стратегічних знань підприємства полягає в оцінюванні ступеня сформованості декларативних (заявлені в стратегічних намірах та цілях), процедурних (знання методичного та інструктивного характеру управління бізнес-процесами) та причинних (пов'язані з вмотивованістю на навчання та розвиток) знань управлінського персоналу та членів Наглядової ради, що дозволило визначити проблемні питання з формування стратегічних знань та запропонувати заходи для їх усунення (с.180-1890).

Таким чином, можна стверджувати, що викладені та обґрунтовані в дисертації

нові методичні положення, ідеї та практичні рекомендації отримані дисертантом на основі оригінального авторського підходу до вирішення актуальної науково-практичної проблеми - створення методичного забезпечення формування та реалізації стратегічного потенціалу підприємства.

4. Достовірність досліджень, повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах

Наукові результати дослідження, основні теоретичні, концептуальні та методичні положення, висновки та рекомендації достатньо обґрунтовані та коректні, їхня достовірність підтверджується значною кількістю зібраної, опрацьованої та використаної статистичної інформації та одержаних шляхом експертних оцінок матеріалів, застосуванням загальноприйнятих наукових методів досліджень. Наукові положення, висновки та рекомендації відповідають основним положенням економічної науки, а вірогідність результатів забезпечується адекватним використанням економіко-математичного апарату та методів економічної оцінки й аналізу.

Представлені в дисертації методологічні і методичні результати відрізняються глибиною аналізу, коректністю формулювання і пропозицій щодо практичного використання, науковою новизною.

Про високий ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій свідчить їх апробація 6 на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні результати дослідження знайшли належне відображення в опублікованих автором 12 наукових працях, які безпосередньо стосуються досліджуваної тематики (з них 7 статей у наукових фахових виданнях, у тому числі 4 статті у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз). Кількість, обсяг і якість наукових друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

5. Практична значущість результатів дослідження

Серед основних положень дисертації практичне значення мають: пропозиції щодо формування стратегічних знань підприємства; рекомендації щодо удосконалення організаційно-інформаційного забезпечення підприємства; розробка методичного підходу до оцінювання стратегічних знань підприємства; методичне забезпечення аналізу умов формування стратегічних знань машинобудівних підприємств.

Документально підтверджено, що розроблені автором рекомендації використовуються у діяльності органів влади різних рівнів, в практичній діяльності підприємств та мають широкі перспективи при подальшому їхньому поширенні.

6. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Оформлення дисертації відповідає вимогам до дисертаційних робіт. Зміст автореферату ідентичний основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційної роботи.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

До недоліків та зауважень дискусійного характеру необхідно віднести:

1. В роботі детально досліджено основні підходи до визначення понять «стратегічні знання» та «формування стратегічних знань». Разом з тим, за текстом дисертації автор досить часто використовує поряд з поняттям «формування» поняття «розвиток стратегічних знань» й, таким чином, поєднує їх та зазначає на існування ототожнення у їх розумінні. Проте, на нашу думку, ці поняття не є ідентичними, тому слід було надати більш чітке визначення цих понять і конкретно окреслити позицію автора.

2. При визначенні поняття «стратегічні знання» (підрозділ 1.1, стор. 40-44) автор пов'язує стратегічну цінність знань із «створенням конкурентних переваг», однак в подальшому дослідженні не конкретизує які саме конкурентні переваги надають підприємству їх стратегічні знання. Тому бажано було б автору надати перелік конкурентних переваг, які надають підприємству стратегічні знання.

3. В підрозділі 2.1 як один з об'єктів аналізу умов формування стратегічних знань промислових підприємств автор описує, окрім основних видів стратегій (створення, залучення та придбання), такі, що поєднують заходи основних стратегій. Проте, в методичному підході до формування стратегічних знань, які представлені в табл. 3.1 та на рис. 3.1 йдеться тільки про основні стратегії формування знань. Доцільно було б додати і ці види стратегій.

4. В підрозділі 2.2 при проведенні аналізу стану та перспектив розвитку підприємств машинобудівної галузі (стор.105 - 116) доцільно було б надати більш глибоке обґрунтування вибраних для аналізу 15-ти підприємств машинобудівної галузі Харківського регіону.

5. З точки зору опису процесу оцінювання стратегій формування стратегічних знань АТ «ХАРП» та АТ «Турботатом» (табл. 3.4, стор. 149), доцільно було б додатково надати опис процесу відбору менеджерів-експертів та оцінювання ними представлених показників (табл. 3.2, стор. 144-146), а саме чи брали вони участь у формуванні критеріїв та показників, чи було уточнено їх склад при проведенні опитування?

6. На рис. 3.2 наведено профіль формування стратегічних знань ПАТ ХАРП і автор наголошує, що отримані «рівні реалізації засобів за виділеними напрямками» надають можливість «виділити критичні зони, на які слід звернути увагу менеджменту перш за все» (стор.153), однак в подальшому не зосереджує увагу на таких «критичних зонах». Доцільно було б надати більш повну характеристику «критичних зон»

Разом з тим слід зауважити, що наведені дискусійні положення та зауваження зовсім не знижують цінності отриманих Стоказ Я.М. наукових результатів.

8. Загальний висновок

Дисертація Стоказ Я.М. «Формування стратегічних знань промислового підприємства» виконана на достатньо високому науково-теоретичному рівні, а отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються новизною та

мають практичну цінність. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами і доповненнями) та іншим чинним нормативно-законодавчим документам. У результаті виконаного дослідження розв'язано важливу проблему управління вітчизняними промисловими підприємствами, яка полягає у створенні методичних засад управління стратегічними знаннями підприємства. Це дає можливість зробити висновок, що автор дисертації – Стоказ Яна Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04.- Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,
завідувач кафедри менеджменту
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»,
доктор економічних наук, професор

Л.М. Шимановська-Діанич

Підпис Шимановська-Діанич Л.М. засвідчую:

